

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.30

Платухін Олександр Георгійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Харківського національного економічного університету

імені Семена Кузнеця

Platukhin Oleksandr

Obtainer of the third (Educational and Scientific) Level of Higher Education

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ORCID: 0009-0003-2693-8881

**ФОРМУВАННЯ СКЛАДУ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ
ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ
КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА
DEVELOPMENT OF THE COMPOSITION OF INDICATORS FOR
ASSESSING THE EFFICIENCY OF THE FINANCIAL MANAGEMENT
OF THE ENTERPRISE'S EQUITY CAPITAL**

Анотація. Вступ. Стаття присвячена дослідженню питання формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства. Забезпечення ефективного управління власним капіталом дозволяє підприємству забезпечувати ліквідність і платоспроможність, навіть, у кризових ситуаціях, що знижує ризики настання банкрутства.

Мета. Метою дослідження є формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є наукові праці вітчизняних авторів, сферою наукових інтересів яких є питання

управління власним капіталом підприємства, визначення показників в контексті оцінювання його ефективності. Використано такі наукові методи: теоретичного узагальнення; формалізації та синтезу (для формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства); логічного узагальнення (формулювання висновків).

Результати. Сформовано склад показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства через виділення та інтеграцію фаз кругообігу власного капіталу (залучення, розміщення, використання), класів цілей та відповідних показників оцінки у складі 12 показників, що дозволяє аналізувати стан і динаміку власного капіталу підприємства, підвищувати ефективність його управління відповідно до цілей розвитку підприємства в умовах змін зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Перспективи. Під час проведення майбутніх наукових досліджень буде приділено особливу увагу питанням побудови шкал та визначення відповідних критеріїв відібраних показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства.

Ключові слова: власний капітал, фінансове управління, підприємство.

Summary. *Introduction.* The article is devoted to the study of the issue of forming the composition of indicators for evaluating the effectiveness of financial management of the company's equity capital. Ensuring effective management of own capital allows the enterprise to maintain liquidity and solvency even in crisis situations, which reduces the risk of bankruptcy.

Purpose. The purpose of the study is to develop the composition of indicators for assessing the efficiency of the financial management of the enterprise's equity capital.

Materials and methods. Research materials are scientific works of

domestic authors, whose field of scientific interests is the management of the enterprise's equity capital, the determination of indicators in the context of evaluating its effectiveness. The following scientific methods were used: theoretical generalization; formalization and synthesis (to form a composition of indicators for evaluating the effectiveness of financial management of the enterprise's equity capital); logical generalization (development the conclusions).

Results. A set of indicators for evaluating the effectiveness of the financial management of the company's equity capital management has been formed through the selection and integration of the phases of the equity capital cycle (attraction, placement, use), classes of goals and corresponding evaluation indicators in the composition of 12 indicators, which allows analyzing the state and dynamics of the company's equity capital, increasing the effectiveness of its management in accordance with the goals of the enterprise's development in the conditions of changes in the external and internal environment of the enterprise.

Discussion. During future scientific research, it is proposed to pay special attention to the issues of building scales and defining the relevant criteria of selected indicators for evaluating the effectiveness of financial management of the enterprise's equity capital.

Key words: *equity capital, financial management, enterprise.*

Постановка проблеми. Актуальність питання щодо забезпечення ефективного фінансового управління власним капіталом підприємства обумовлена тим, що власний капітал сприяє забезпеченню фінансової стійкості та безпеки, ліквідності і платоспроможності навіть у кризових ситуаціях, що знижує ризики ймовірності банкрутства. Наявність достатнього обсягу та оптимальної структури власного капіталу надає змогу мінімізувати витрати на обслуговування боргів та максимізувати прибутковість, що є ключовим аспектом стабільного розвитку підприємства, репутації серед інвесторів, а при належному рівня контролю

підприємство може уникати надмірних ризиків, пов'язаних із зовнішніми запозиченнями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широке коло наукових поглядів стосувались обґрунтування теоретичних положень та розробки підходів до функціонування капіталу підприємства та його складових : фізичного, фінансового та інтелектуального.

Лебідь О. В. досліджувала питання аналізу функціонування капіталу (фізичного, фінансового та інтелектуального) підприємства за фазами кругообігу (залучення, розміщення, використання) та відповідними показниками, інтегральної оцінки ефективності функціонування капіталу підприємств [8].

Вівчар О. Й. та Саварин В. М. у праці [2] досліджували основні поняття, склад та джерела власного капіталу, інформацію про стан, проблеми, а також наведено рекомендації щодо поліпшення структури залучення фінансових ресурсів підприємства для його успішної діяльності, прибутковості та розвитку [2].

Дрига С. Г. та Міщенко І. Д. у праці [4] дослідили процес управління власним капіталом торговельних підприємств у кризових умовах господарювання; дефініцію управління власним капіталом; провели аналіз динаміки та зміни структури власного капіталу торговельних підприємств і визначили основні проблеми, пов'язані з формуванням власного капіталу. Наведено систему управління власним капіталом, що забезпечить підвищення ефективності процесів формування та використання власного капіталу. Обґрунтовано, що одним із методів оптимізації власного капіталу торговельних підприємств є упровадження системи ефективного управління цим видом капіталу, що повинна складати комплексне поєднання взаємопов'язаних елементів: об'єкту та предмету, мети, завдань, етапів, принципів, функцій і методів управління [4].

Кірсанова Т.О. та Коляда Н. О. у праці [5] обґрунтували питання

оптимізації структури капіталу та системи управління власним капіталом підприємства [5].

У праці [10] приділено увагу саме процесу управління процесом росту власного капіталу підприємства, системі показників, що характеризують об'єкти управління власним капіталом підприємства.

Отже, питання формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління саме власним капіталом підприємства потребують більш детального дослідження.

Формулювання цілей статті: Метою статті є формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збереження власного капіталу є ключовим показником ефективності фінансового управління підприємством. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку підкреслюють важливість підтримання власного капіталу на певному рівні через концепцію його збереження, що спрямована на забезпечення безперервності діяльності підприємства. Одним з основних індикаторів збереження капіталу виступають чисті активи, які розраховуються як різниця між активами підприємства та його зобов'язаннями [3].

У системі фінансового управління власним капіталом підприємства підходи до аналізу показників, що характеризують стан власного капіталу, є важливим діагностичним інструментом [1].

Фінансовий капітал підприємства, складовою якого є власний капітал, має фази функціонування (кругообігу). Науковці виділяють фази функціонування (кругообігу) фінансового капіталу підприємства та власного, що наведено в табл. 1 та табл. 2 відповідно.

Таблиця 1

**Фази функціонування (кругообігу) фінансового капіталу підприємства
щодо управління**

Залучення	Формування	Розміщення	Використання
Лебідь О. В. [8]	-	Лебідь О. В. [8]	Лебідь О. В. [8]
-	Лубкей Н. П. [9]	-	Лубкей Н. П. [9]

Джерело: сформовано на основі [8; 9]

Таблиця 2

**Фази функціонування (кругообігу) власного капіталу підприємства
щодо управління**

Формування	Розміщення	Використання	Збереження
Дрига С. Г., Міщенко І. Д. [4]	-	Дрига С. Г., Міщенко І. Д. [4]	-
Кірсанова Т. О., Коляда Н. О. [5]	-	Кірсанова Т. О., Коляда Н. О. [5]	Кірсанова Т. О., Коляда Н. О. [5]

Джерело: сформовано на основі [4; 5]

Як видно з табл. 1 та табл. 2, найбільш інформативними є фази запропоновані Лебідь О. В., а саме – залучення, розміщення, використання.

Запропонований Лебідь О. В. підхід щодо побудови матриці результатів відбору показників аналізу функціонування фінансового капіталу підприємства, що наведений в табл. 3, є найбільш доречним для формування складу показників саме для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства.

Щодо фінансових показників виділяють такі критерії: інформативність, порівнянність, системність, достовірність, мінімальна кількість, несуперечливість, обґрунтованість [3].

Висування критерію мінімальної кількості показників для формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства також підтверджується кількістю показників оцінки (табл. 3 та табл. 4). Відповідно до джерела [6]

до критеріїв відбору підконтрольних показників віднесено [6]: цільова спрямованість показників; показники повинні відображати ключові аспекти функціонування капіталу підприємства; мають бути обрані тільки ті показники, які є найбільш важливими та інтерпретованими, щоб не перевантажувати занадто великою їх кількістю процес аналізу; показники не повинні суперечити один одному (наприклад, коефіцієнт автономії та коефіцієнт фінансової залежності) та мати тісний лінійний зв'язок; відповідність методам обліку і звітності, простота в розрахунку та зборі первинної звітної інформації, наявність у ній економічного змісту; забезпечення можливості оперативного попередження виникнення проблем у галузі управління капіталом підприємства для їх локалізації [6].

Таблиця 3

Матриця результатів відбору показників аналізу функціонування фінансового капіталу підприємства

Стадій кругообігу фінансового капіталу підприємства			Всього показників
Залучення	Розміщення	Використання	
Коефіцієнт фінансового левериджу Коефіцієнт автономії Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Коефіцієнт загальної ліквідності Коефіцієнт миттєвої ліквідності Коефіцієнт швидкої ліквідності	Рентабельність власного капіталу Рентабельність позикового капіталу Дохідність фінансових інвестицій	9

Джерело: [8]

Як видно з табл. 3, матриця результатів відбору показників аналізу функціонування фінансового капіталу підприємства ілюструє три основні стадії кругообігу фінансового капіталу: залучення, розміщення, і використання, з відповідними групами показників для кожної стадії.

Система показників, які характеризують об'єкти управління власним капіталом підприємства

Показники, які характеризують активи підприємства	Показники, які характеризують джерела фінансування власного капіталу підприємства
Коефіцієнт зносу основних засобів	Коефіцієнт маневреності власних джерел
Коефіцієнт оновлення основних засобів	Коефіцієнт оборотності власних джерел
Коефіцієнт вибуття основних засобів	
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Частка акціонерного капіталу у власних джерелах
Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт)	Коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу
Коефіцієнт швидкої ліквідності	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт фінансової залежності
Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	
Строк погашення дебіторської заборгованості	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
Коефіцієнт оборотності запасів	
Період обороту запасів	Період оборотності кредиторської заборгованості
Частка необоротних активів у власному капіталі	

Джерело: [10]

Як видно з табл. 4, представлено систему показників, що характеризують дві ключові сфери управління власним капіталом підприємства: активи підприємства та джерела фінансування власного капіталу. Отже, для формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, що охоплює широкий спектр інструментів та критеріїв, рекомендовано використати фази функціонування, класи цілей та відповідні показники оцінки, що наведено в табл. 5. Запропоновані класи цілей за ключовими напрямками, зокрема забезпечення диверсифікації фінансування та оптимальної структури власного капіталу; забезпечення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки; забезпечення

прибутковості та кредитоспроможності підприємства, відображають аспект досягнення ефективності.

Таблиця 5

Фази функціонування (кругообігу) власного капіталу підприємства щодо управління, класи цілей та показники їх оцінки

Фази функціонування			
Залучення		Розміщення	Використання
Класи цілей			
Забезпечення диверсифікації фінансування та оптимальної структури власного капіталу, його достатності, збереження та зростання (накопичення)		Забезпечення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та фінансової безпеки	Забезпечення прибутковості, зростання вартості підприємства та кредитоспроможності
Показники	Коефіцієнт співвідношення зареєстрованого капіталу та власного капіталу	Коефіцієнт маневреності власних джерел	Рентабельність власного капіталу
	Коефіцієнт захисту власного капіталу	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт оборотності власних джерел
	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (фінансової автономії)	Коефіцієнт платоспроможності	Коефіцієнт фінансового левериджу
	Коефіцієнт співвідношення темпу зростання нерозподіленого прибутку та темпу приросту власного капіталу	Коефіцієнт фінансової стійкості	Коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу

Джерело: авторська розробка

Як видно з табл. 5, сформовано склад показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства через виділення та інтеграцію фаз кругообігу власного капіталу (залучення, розміщення, використання), класів цілей та відповідних

показників оцінки у складі 12 показників, що дозволяє аналізувати стан і динаміку власного капіталу підприємства, підвищувати ефективність його управління відповідно до цілей розвитку підприємства в умовах змін зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Висновки та перспективи. Сформовано склад показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, що представлений для кожної фази кругообігу власного капіталу та відповідної мети в контексті аналізу результативності.

Питання побудови шкал та визначення відповідних критеріїв відібраних показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, що сприятиме покращенню фінансової спроможності, є предметом подальших досліджень.

Література

1. Achkasova S. A., Platukhin O. G. Theoretical aspect of determining the financial management of the enterprise's equity capital. *Moderní aspekty vědy: XL. Díl mezinárodní kolektivní monografie*. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 440-449.
2. Вівчар О.Й., Саварин В. М. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.5. С. 146–150.
3. Внукова Н. М., Зінченко Н. І. Формування системи кількісних показників для проведення кредитно-рейтингової оцінки підприємств-емітентів. *Фінанси України*. 2006. № 12. С. 112–120.
4. Дрига С. Г., Міщенко І. Д. Управління власним капіталом торговельних підприємств у кризових умовах господарювання. *Проблеми економіки*. 2017. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-3_0-pages-164_169.pdf (дата звернення: 01.09.2024).

5. Кірсанова Т.О., Коляда Н. О. Система управління власним капіталом підприємства. *Вісник СумДУ*. 2010. Т. 2, № 1. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua:8080/bitstream-download/123456789/3011/1/10ktovkr.pdf;jsessionid=815550F86A5D3920F49B99A397775717/> (дата звернення: 01.09.2024).

6. Контролінг як технологія управління фінансовими та нефінансовими структурами : монографія / О. М. Колодізев, І. М. Чмута, К. М. Азізова та ін. Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 348 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11707> (дата звернення: 01.09.2024).

7. Косташ Т. В., Михалків А. А. Власний капітал підприємства: сутність, структуризація та напрями управління як об'єкта обліку. *Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: collective monograph*. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. Р. 27-49. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2021/06/Monograph-USA-Economy-2021-II-isg-konf.pdf> (дата звернення: 01.09.2024).

8. Лебідь О. В. Управління капіталом підприємства на основі узгодженості його складових. 2009. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0409U002121#> (дата звернення: 01.09.2024).

9. Лубкей Н. П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні*. 2019. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/management-38-45.pdf> (дата звернення: 01.09.2024).

10. Малярець Л. М., Пономаренко Н. М. Управління процесом росту власного капіталу підприємства : монографія. Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. 227 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6093> (дата звернення: 01.09.2024).

References

1. Achkasova S. A., Platukhin O. G. (2024). Theoretical aspect of determining the financial management of the enterprise's equity capital. *Moderní aspekty vědy: XL. Díl mezinárodní kolektivní monografie*. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., P. 440-449.
2. Vivchar O.I., Savaryn V. M. (2009). Vlasnyi kapital yak finansove dzherelo funktsionuvannia pidpriemstva [Equity as a financial source of enterprise functioning]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. Vyp. 19.5. S. 146–150 [in Ukrainian].
3. Vnukova N. M., Zinchenko N. I. (2006) Formuvannia systemy kilkisnykh pokaznykiv dlia provedennia kredytno-reitynhovoi otsinky pidpriemstv-emitentiv [Formation of a system of quantitative indicators for credit rating assessment of issuing enterprises]. *Finansy Ukrainy*. № 12. S. 112–120 [in Ukrainian].
4. Dryha S. H., Mishchenko I. D. (2017). Upravlinnia vlasnym kapitalom torhovelykh pidpriemstv u kryzovykh umovakh hospodariuvannia [Equity management of trading enterprises in crisis economic conditions]. *Problemy ekonomiky*. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-3_0-pages-164_169.pdf [in Ukrainian].
5. Kirsanova T. O., Koliada N. O. (2010). Systema upravlinnia vlasnym kapitalom pidpriemstva [The company's own capital management system]. *Visnyk SumDU*. T.2, № 1. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua:8080/bitstream-download/123456789/3011/1/10ktovkp.pdf;jsessionid=815550F86A5D3920F49B99A397775717/> [in Ukrainian].
6. Kontrolinh yak tekhnolohiia upravlinnia finansovymy ta nefinansovymy strukturamy : monohrafiia [Controlling as a technology for managing financial and non-financial structures] / O. M. Kolodiziev, I. M. Chmutova, K. M. Azizova ta in. Kh.: Vyd. KhNEU im. S. Kuznetsia, 2014. 348

s. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11707> [in Ukrainian].

7. Kostash T. V., Mykhalkiv A. A. (2021). Vlasnyi kapital pidpriemstva: sutnist, strukturyzatsiia ta napriamy upravlinnia yak obiekta obliku [Equity of the enterprise: essence, structuring and directions of management as an object of accounting]. Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: collective monograph. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, P. 27-49. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2021/06/Monograph-USA-Economy-2021-II-isg-konf.pdf> [in Ukrainian].

8. Lebid O. V. (2009). Upravlinnia kapitalom pidpriemstva na osnovi uzghodzhnosti yoho skladovykh [Capital management of the enterprise based on the consistency of its components]. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0409U002121#> [in Ukrainian].

9. Lubkei N. P. (2019). Teoretychni zasady upravlinnia kapitalom pidpriemstva [Theoretical principles of enterprise capital management]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini*. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/management-38-45.pdf> [in Ukrainian].

10. Maliarets L. M., Ponomarenko N. M. (2010). Upravlinnia protsesom rostu vlasnoho kapitalu pidpriemstva [Management of the growth process of the company's own capital]. Monohrafiia. Kharkiv: Vyd. KhNEU. 227 s. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6093> [in Ukrainian].